

Boekx

Hoe zit het ook alweer met... de vrijheid van panorama?

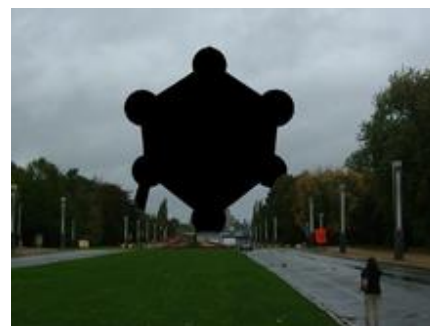

Amsterdam, 30 juni 2015

Als we niet oppassen raken we binnenkort het recht kwijt om foto's te publiceren waar gebouwen en kunstwerken in de openbare ruimte op staan. Dit recht wordt wel de 'vrijheid van panorama' genoemd. In het Engels 'Freedom of Panorama', ook wel afgekort tot FOP. Dit is het recht om vrijelijk afbeeldingen te kunnen maken én te publiceren van alle kunst en architectuur in de openbare ruimte. Nu is dat in Nederland nog toegestaan, maar dat dreigt te veranderen. Wat is er aan de hand? Mag Wikipedia straks nog wel een plaatje van het [monument op de Dam](#) gebruiken?

Hoe zit het eigenlijk met de vrijheid van panorama?

De Auteursrechtlijn biedt Lidstaten de mogelijkheid om een uitzondering op te nemen voor 'het gebruik van werken, zoals werken van architectuur of beeldhouwwerken, gemaakt om permanent in openbare plaatsen te worden ondergebracht'.¹ Dat betekent dat voor bijvoorbeeld foto's van kunstwerken aan de openbare weg niet steeds hoeft te worden betaald. Nederland heeft van die mogelijkheid gebruik gemaakt.² Dat geldt niet voor alle Europese Lidstaten. Net als Nederland kennen Duitsland en Engeland een panoramarecht, maar in België, Frankrijk en Italië is voor het gebruik van dergelijke werken toestemming van de auteursrechtelijke nodig. Zo mogen er geen foto's van het *Atomium* in Brussel op internet worden gebruikt, tenzij voor persoonlijk, niet-commercieel gebruik, in beperkte resolutie. Een [gecensureerde afbeelding](#) van het *Atomium* is natuurlijk nog steeds fraai, maar mist toch wat kenmerkende elementen...

¹ [Auteursrechtlijn 2001/29](#), artikel 5 lid 3 sub h.

² Per 1 september 2004 is artikel 18 van de Auteurswet geïmplementeerd, dat luidt: *Als inbreuk op het auteursrecht op een werk als bedoeld in artikel 10, eerste lid, onder 6°, of op een werk, betrekkelijk tot de bouwkunde als bedoeld in artikel 10, eerste lid, onder 8°, dat is gemaakt om permanent in openbare plaatsen te worden geplaatst, wordt niet beschouwd de vereenvoudiging of openbaarmaking van afbeeldingen van het werk zoals het zich aldaar bevindt. Waar het betreft het overnemen in een compilatiewerk, mag van dezelfde maker niet meer worden overgenomen dan enkele van zijn werken.*

Op 9 juli 2015 stemt het Europese Parlement over een hervorming van de Europese auteursrechtelijke regels. Eén van de voorstellen in dit plan is vergaande inperking van de panoramavrijheid.³ Voor elk commercieel gebruik is dan toestemming van de rechthebbende nodig.⁴

Dit zal ingrijpende gevolgen hebben voor fotografen, filmmakers, producenten van gedrukte en digitale media, maar ook voor de online encyclopedie Wikipedia. Veel foto's zouden moeten worden verwijderd. Film- en documentairemakers moeten dan vooraf toestemming vragen als in hun beelden gebouwen of standbeelden te zien zijn. Een uitgever van een reisgids komt zo voor een onmogelijke taak te staan. En hoe wordt het begrip 'commercieel gebruik' precies ingevuld? Valt Wikipedia straks onder het begrip 'commercieel'? Is een online reisverslag waar een advertentie bij staat al 'commercieel'? Of het gebruik van een foto op Facebook? En die aardige Polaroid-fotograaf die voor 5 euro een toerist voor het Monument op de Dam fotografeert, maakt die inbreuk op auteursrecht?

Vanuit het perspectief van de informatievrijheid zou deze beperking een kwalijke ontwikkeling zijn. Er staan hier twee grondrechten tegenover elkaar. Intellectuele eigendomsrechten maken deel uit van het fundamentele recht op eigendom⁵, maar een beroep daarop kan in een concreet geval afstuiten op een ander grondrecht, zoals de vrijheid van meningsuiting.⁶

Het is gelukkig nog niet zover. Er is veel maatschappelijk verzet tegen dit plan. Een online [petitie](#) is al veelvuldig getekend. En zelfs als het Europees Parlement op 9 juli 2015 onverhoopt zou instemmen met dit voorstel, dan is het nog geen geldend recht. Het is dan aan de Europese Commissie om dit punt – al dan niet – mee te nemen in het voorstel om het auteursrecht te hervormen. Dat voorstel wordt eind 2015 verwacht. Het is maar de vraag of de Europese Commissie, gezien de maatschappelijke weerstand, op dit punt het auteursrecht vóór de informatievrijheid zal willen laten gaan.

Otto Volgenant van [Boekx Advocaten](#) zegt: *'Het inperken van de vrijheid van panorama is een onzalig plan. Het gaat in tegen de Nederlandse wet. Wat in de openbare ruimte staat, is openbaar en foto's en video's daarvan moeten gewoon kunnen worden gepubliceerd. Zonder steeds de vraag te moeten beantwoorden of dat gebruik commercieel is of niet. De bestaande Nederlandse regeling is prima. Ik roep iedereen op om de online [petitie](#) te tekenen. We willen op Wikipedia het Monument op de Dam kunnen blijven zien, zonder censuur.'*

³ 16. *Considers that the commercial use of photographs, video footage or other images of works which are permanently located in physical public places should always be subject to prior authorisation from the authors or any proxy acting for them;*

⁴ Overigens is deze beperking van de informatievrijheid precies het tegenovergestelde van wat de indiener van de oorspronkelijke aanpassing, Julia Reda van de *Pirate Party*, [beoogde](#). Zij wilde de vrijheid van panorama juist in alle Lidstaten invoeren. Maar door een amendement van het *Legal Affairs Committee* is haar voorstel 180 graden gewijzigd. In haar eigen woorden: *'It's absurd.'*

⁵ Gewaarborgd in artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM en artikel 17 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie.

⁶ Gewaarborgd in artikel 10 EVRM en artikel 11 van het Handvest van de Grondvesten van de Europese Unie. Vgl. Hoge Raad 3 april 2015, <http://deeplink.rechtspraak.nl/uitspraak?id=ECLI:NL:HR:2015:841>: *Of de uitingsvrijheid in een concreet geval behoort te prevaleren, hangt af van de omstandigheden van het geval, waaronder de aard van de uiting. In verband met dit laatste is van belang dat, wanneer het gaat om een commerciële uiting, het belang van degene die deze uiting doet in beginsel minder zwaar weegt dan wanneer het een publicatie van algemeen maatschappelijk belang betreft.*